
MATKAILUALAN VERKOSTOYLIOPISTON ARVIOINTITYÖRYHMÄN
RAPORTTI

Syyskuu, 2005

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti keväällä 2005 Joensuun yliopiston käyttöön määrärahan Matkailualan verkostoyliopiston arviointihankkeeseen. Tämän johdosta Joensuun yliopiston rehtori Perttu Vartiainen asetti 18.5. arviointiryhmän, jonka sihteeriksi puheenjohtaja professori Pentti Yli-Jokipii kutsui dosentti Sami Moisio. Arviointi käynnistyi 25.5.2005 järjestäytymiskokouksella. Arviointiryhmän jäsenten käyttöön toimitettiin matkailualan verkostoyliopiston taholta itsearviointi sekä runsaasti muita aineistoja kuten vuosiraportteja ja opiskelijain palautteista tehtyjä koosteita. Ryhmä teki arviointivierailun Savonlinnaan 11.-12.8. ja kuuli henkilökuntaa sekä sidosryhmien edustajia. Laatiessaan arviointiraporttia ryhmä on kiinnittänyt erityistä huomiota toiminnan verkostoluonteeseen ja pyrkinyt tutkimaan verkoston seitsemälletoista jäsenyliopistolle tuottamaa arvonlisää sekä antamaan verkoston kehittämissuosituksia.

Pentti Yli-Jokipii
Puheenjohtaja

Tarja Arajärvi
Jäsen

Kristiina Havas
Jäsen

Kauko Hämäläinen
Jäsen

Taina Laitinen
Jäsen

Tom Ylkänen
Jäsen

Stephen Wanhill
Jäsen

Sami Moisio
Sihteeri

Sisällys

1. JOHDANTO	4
2. ARVIOINNIN VIITEKEHYS	5
3. MAVY:N KEHITYS JA RAKENNE	8
4. MAVY:N OPETUS- JA TUTKIMUSTOIMINTAAN LIITTYVÄT TEHTÄVÄT	10
4.1. Koulutuksen visiot	10
4.2. Koulutuksen erityisluonne	10
4.3. Opetuksen tavoitteet, sisällöt ja palautejärjestelmä	12
4.4. Tutkimus	14
4.5. Opiskelijavalinta	16
5. MAVY:N YHTEISKUNNALLISET TEHTÄVÄT	17
5.1. Alueellinen vaikuttavuus	17
5.2. Kansainvälisyys	19
6. MAVY:N RESURSSIT	20
7. MAVY:N TOIMIVUUS	22
7.1. Hallinnon toimivuus	22
7.2. Oppimisympäristöt	24
7.3. MAVY:n opiskelijoiden työllistyminen	25
8. EXTERNAL EVALUATION REPORT BY PROFESSOR STEPHEN WANHILL	26
8.1. Introductory appreciation	26
8.2. Study programme	26
8.3. Organisation	27
8.4. Research	27
8.5. Conclusions	28
9. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	28
Liitteet	31

1. JOHDANTO

Vuoden 2004 lopulla tuli kuluneeksi kymmenen vuotta Matkailualan verkostoyliopiston (MAVY) perustamissopimuksen allekirjoittamisesta. Vuoden 2005 tammikuussa käytiin Opetusministeriössä neuvottelu koskien verkostoyliopiston toiminnan kehittämistä. Tuolloin ministeriö esitti, että kehittämistyön pohjaksi laaditaan arviointi. Opetusministeriö myönsi huhtikuussa 2005 määrärahan Joensuun yliopiston käyttöön Matkailualan verkostoyliopiston arviointihankkeeseen. Arviointia varten Joensuun yliopiston rehtori asetti 18.5.2005 kahdeksanjäsenisen työryhmän, jonka tehtävänä on ollut evaluoida MAVY:n toiminta. Arviointi määrättiin tehtäväksi vuoden 2005 syyskesällä.

Arviointiryhmä aloitti toimintansa 25. toukokuuta järjestäytymiskokouksella. Tällöin sovittiin arvioinnin perusteista ja työnjaosta. MAVY laati itsearvioinnin, joka toimitettiin arviointiryhmän jäsenten käyttöön. Ryhmä teki arviointivierailun Savonlinnaan 11.-12. elokuuta. Vierailun aikana haastateltiin MAVY:n alueellisia sidosryhmiä sekä henkilökuntaa. Sidosryhmätapaamisen ajatuksena oli lisätä arvion kommunikatiivisuutta. Arviointiryhmän työssään käyttämä aineisto sisältää itsearvioinnin lisäksi MAVY:n laatimat vuosiraportit, jotka nekin sisältävät itsearvioinnin kaltaista ainesta, sidosryhmien ja henkilöstön haastattelut sekä verkostoyliopiston opiskelijoille suunnatun kyselyn.

Arvioinnin tarkoituksena on tukea verkostoyliopistoa sen kehittäessä toimintaansa. Evaluaatioraportin lähtökohtana olivat MAVY:n arviointihakemuksessa esittämät tavoitteet. Yhtäältä tarkastellaan sitä korkeakoulujen verkostoyhteistyötä, joka on tapahtunut Matkailualan verkostoyliopiston puitteissa. Toisaalta selvitetään verkostoyliopiston perus- ja jatkokoulutuksen tavoitteita, toteutustapoja, käytänteitä, korkeakoulupoliittista innovatiivisuutta sekä tuloksellisuutta. Myös verkostoyhteistyön kustannustehokkuutta arvioidaan. Edelleen arvioinnissa kiinnitetään huomiota MAVY:n käynnistämän tutkimustyön tieteelliseen laatuun sekä verkostoyliopiston toiminnan alueelliseen, kansalliseen ja kansainväliseen vaikuttavuuteen. Arvioinnissa painotetaan koulutuksen, kehittämistoiminnan ja tutkimuksen yhteyttä. Arviointi tehtiin vertaamalla verkostoyliopiston toimintaa sille asetettuihin tavoitteisiin.

Matkailualan verkostoyliopisto koostuu seitsemästätoista yliopistosta ja Savonlinnassa sijaitsevasta koordinaatioyksiköstä. Se on tällaisenaan poikkeuksellinen toimija niin kansallisessa kuin kansainvälisessä vertailussa. Siitä syystä verkoston koko toimintakonsepti tulee arvioiduksi vahvuuksineen, mahdollisuuksineen, heikkouksineen ja uhkineen. Erityistä huomiota kiinnitetään verkostomaisen opetus- ja tutkimusympäristön tuottamaan arvonlisään.

Arviointiraportti koostuu yhdeksästä pääluvusta, joista ensimmäinen on johdanto. Luvussa 2 asetetaan arvioinnin viitekehys luomalla lyhyt katsaus

verkostoyhteiskuntaan ja sen kehitykseen. Kolmannessa luvussa tarkastellaan MAVY:n kehitystä ja rakennetta. Samalla kuvaillaan MAVY:n muodostaman verkoston olemusta ja pääpiirteitä. Huomio kiinnitetään myös Savonlinnaan syntyneeseen osaamiskeskittymään.

Neljännessä luvussa siirrytään arvioimaan MAVY:n opetus- ja tutkimustoimintaan liittyviä tehtäviä. Tällöin tarkastellaan verkostoyliopiston antaman koulutuksen erityisluonnetta ja kiinnitetään huomio annetun opetuksen sisältöihin perus- ja soveltavan aineksen osalta. Tutkimustoimintaa arvioidaan niin ikään perus- ja soveltavan aineksen osalta. Huomio kiinnitetään myös MAVY:n vuonna 2002 laatimaan tutkimusstrategiaan vuosille 2003-2007.

Raportin viidennessä luvussa tarkastellaan MAVY:n yhteiskunnallisia tehtäviä ja arvioidaan näiden tehtävien toteutumista. Verkostoyliopiston yhteiskunnallista tehtävää tarkastellaan erityisesti paikallisella ja alueellisella tasolla. Yhteiskunnallista tehtävää arvioidaan myös kansainvälisyyden näkökulmasta.

Luvussa 6 siirrytään verkostoyliopiston resurssien eli koulutuspanosten arvioimiseen. Näihin lasketaan kuuluvaksi taloudellisten resurssien lisäksi myös henkilöstö- ja tilaresurssit. Seitsemännessä luvussa arvioidaan MAVY:n toimivuutta hallinnon ja sisäisen toimivuuden näkökulmasta. Lisäksi yleistä toimivuutta evaluoidaan oppimisympäristöjen ja työllisyysvaikutusten näkökulmista. Kahdeksannessa luvussa arviointiryhmän ulkomainen jäsen, matkailututkimuksen professori emeritus Stephen Wanhill, arvioi MAVY:n toiminnan omasta näkökulmastaan. Arviointiraportin luku 9 pitää sisällään verkoston yleisarvion ja arviointiryhmän johtopäätökset sekä suositukset.

Raportin arvioivat luvut 4, 5, 6 ja 7 koostuvat taustoittavasta osuudesta ja varsinaisesta arviosta. Näiden lukujen loppuun arviointiryhmä on listannut kunkin asiakokonaisuuden kannalta keskeisimpiä huomioita.

2. ARVIOINNIN VIITEKEHYS

Matkailualan verkostoyliopiston arviointi on haastava tehtävä. Arvion lähtökohdaksi onkin asetettu se, millainen verkosto MAVY on.

Matkailualan verkostoyliopiston toiminta rakentuu kahdesta toisiinsa sidoksissa olevasta osasta. Seitsemäntoista suomalaista yliopistoa, kansainväliset yhteistyötahot, tutkijat, opettajat sekä opiskelijat muodostavat matkailualan valtakunnallisen ja kansainvälisen verkoston, jota Savonlinnassa toimiva koordinaatioyksikkö kehittää, ohjaa ja hallinnoi. Näin MAVY:n toiminnassa paikallinen taikka alueellinen toiminta ja laajempi yhteiskunnallinen verkottuminen yhdistyvät toisiinsa. MAVY:n toiminnan arviointi on siksi tarpeen asettaa verkostoyhteiskunnan kontekstiin.

Useat nykytutkijat ovat esittäneet, että yhteiskunnat ovat globaalissa maailmassa monin tavoin verkottuneet politiikan, talouden ja kulttuurin osalta. Teknologian kehittyminen on tavattomasti vaikuttanut tähän kehitykseen, missä ajan, paikan ja etäisyyden merkitys on monella tavalla muuttunut. Elämme talous- ja informaatiovirtojen leimaamassa maailmassa, jossa tietoverkot tarjoavat mahdollisuuden globaaliin vuorovaikutukseen. Informaatioteknologian kehitys on tarjonnut mahdollisuuden lisätä joustavuutta niin työskentelyssä, koulutuksessa kuin taloudessakin. Toisaalta on esitetty, että kiihtyvän globalisaationkin kaudella maailma koostuu yhä sijaintipaikoista, jotka yhdessä – niin toisiinsa verkottuneita kuin ne ovat – muodostavat ihmisten arkielämän näyttämön. Tunnettu yhteiskuntatutkija Manuel Castells esittää, että verkostoyhteiskunta muodostuu juuri näistä paikkojen ja virtojen yhdessä muodostamista tiloista.

Informaatioteknologioiden avulla muodostuneet verkostot ovat palvelualoilla mahdollistaneet kaukaistenkin paikkojen välisen joustavan yhteistyön ja lisäarvon tuottamisen. Verkostoyhteiskunta on usein liitetty teollisten yhteiskuntien muutokseen kohden informaatio- tai osaamistaloutta, joka korostaa tiedon prosessoinnin ja jakamisen merkitystä. Verkostoyhteiskunnassa joustavuuden, koulutuksen, tutkimuksen ja yleisesti osaamisen sekä innovaatioiden merkitys onkin jatkuvasti korostunut. Tämä näkyy hyvin myös suomalaisessa alueelliseen kehittämiseen ja maan kilpailukykyyn liittyvässä nykykeskustelussa, missä erilaisten osaamis- ja aluekeskusten avulla pyritään luomaan verkostomainen yhteiskuntarakenne ja tätä kautta lisäämään taloudellista kilpailukykyä. Tähän liittyen yliopistojen välisen yhteistyön kehittäminen ja yliopistojen sekä elinkeinotoiminnan vuorovaikutuksen syventämistä on esitetty esimerkiksi *Kansallisessa tiede- ja teknologiaohjelmassa*. Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän muodostamalla verkostoilla pyritään rakentamaan kansallista osaamisperustaa sekä kehittämään alueellisia osaamiskeskittyviä.

Erityisen suuren mahdollisuuden verkosto tarjoaa silloin kun jo olemassa olevat toimijat yhdistämällä voidaan tiettyjen yhteiskunnallisten ilmiöiden ympärille luoda koulutukseen ja osaamiseen liittyviä kokonaisuuksia, jotka vastaavat yhteiskunnan kulloisiinkin taloudellisiin, sosiaalisiin taikka kulttuurisiin tarpeisiin.

Verkostomuotoisessa toiminnassa pyritään kiinteää toimintatapaa suurempaan joustavuuteen ja kustannustehokkuuteen. Verkostot perustuvat olemassa olevien yksiköiden yhdessä rakentamaan kokonaisuuteen, joka on enemmän kuin osiensa summa. Näin verkostojen avulla pyritään luomaan synergiaetuja. Esimerkiksi koulutussektorilla verkostot tarjoavat vaihtoehdon koulutuksen järjestämiseksi siten, että varsin kevyellä verkostoa ylläpitävällä ja hallinnoivalla organisaatiolla voidaan rakentaa laaja koulutuspotentiaali. Verkottumisella voidaan koota esimerkiksi suurempi asiantuntemus pienemmin kustannuksin kuin mitä monimuotoisen ohjelman toteutus perinteisellä ainelaitosperustalla edellyttäisi.

Toimijain verkottuminen saattaa tarkoittaa vain löyhää ja sattumanvaraista yhteistyötä. Korkeakouluympäristössä verkottuminen kuitenkin parhaimmillaan tarkoittaa pitkälle menevää yhteistyötä: käsitteellistä ja metodologista tieteellistä työskentelyä sekä yhteiskunnalliseen kehittämiseen liittyvien innovaatioiden suunnittelua. Tämä vaatii sekä toiminnallista että organisatorista verkottumista.

Verkoston avulla voidaan ajatella saavutettavan kolmenlaisia etuja. Yhtäältä verkoston avulla vältytään luomasta kokonaan uutta koulutusorganisaatiota, mikä työ usein vaatii varsin suuria taloudellisia panostuksia. Näin verkoston avulla voidaan parhaimmillaan parantaa kustannustehokkuutta: luoda synergiaetuja pienin kustannuksin. Toiseksi verkosto lisää siihen liittyneiden osien välistä vuorovaikutusta. Se kasvattaa hyvin toimiessaan koulutussektorin sosiaalista pääomaa, jonka merkitys koulutuksen tehokkuutta ja innovaatiopotentiaalia arvioitaessa on suuri. Kolmanneksi verkosto mahdollistaa laajan asiantuntijoiden ja opiskelijoiden rekrytoinnin.

Verkostossa tapahtuva vuorovaikutus parhaimmillaan muodostaa oppimisympäristön, jossa monimuotoisuuden avulla voidaan luoda lisäarvoa opetukseen ja tutkimukseen. Verkostojen avulla voidaan lisäksi edistää uuden tieto- ja viestintätekniikan käyttöönottoa, verkko-opetusta ja opiskelua sekä tietoverkkojen hyödyntämistä tutkimuksessa.

Korkeakoulusektorilla verkostomainen toimintaympäristö asettaa myös suuria haasteita. Verkostot usein muodostuvat eri aloja edustavista yksiköistä. Näin verkoston osien 1) erilaiset toimintakulttuurit saattavat vaikeuttaa yhteistyötä ja asettaa esteitä toiminnan kehittämiseksi. Tieteenalojen väliset kulttuurierot ja kommunikaatiovaikeudet saattavat hidastaa tutkimustyötä ja vaikeuttaa oppimista.

Verkosto saattaa 2) muodostua epätasapainoiseksi, millä tarkoitetaan yksittäisten tieteenalojen dominanssia monitieteiseksi tarkoitettussa verkostossa niin opiskelijoiden rekrytoinnin kuin harjoitettavan tutkimuksenkin osalta. Edelleen 3) tuloksellisuusvaateet luovat haasteen verkoston toiminnalle varsinkin, jos verkoston muodostavat osat tulevat myös arvioiduksi ja rahoitetuksi tehdyn tuloksen mukaisesti. Tämä aiheuttaa pahimmillaan intressi- ja eturistiriitoja. Eturistiriitoja saattaa esiintyä myös erilaisten alueintressien vuoksi.

Myös 4) koulutuksen ja tutkimuksen toteuttamisen osalta monitieteisyyteen perustuva verkostomainen koulutusorganisaatio kohtaa suuren haasteen. Tutkimuksessa tieteidenvälisyys ja poikkitieteellisyys vaativat tutkijoilta tieteenalojen rajojen ylittämistä ja uusien käsitteellis-teoreettisten näkökulmien kehittämistä. Sama pätee myös opetuksessa, ellei lähdetä liikkeelle monitieteisyyden ajatuksesta, jolloin samaa asiaa lähestytään useiden tieteenalojen näkökulmasta ilman suoranaista pyrkimystä tieteidenvälisyyteen taikka poikkitieteellisyteen.

Vielä verkostoon perustuvan korkeakouluyksikön kohtaamista haasteista voidaan mainita 5) ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankinta. Haasteen rahoituksen hankkimiselle muodostaa se, että verkostoon perustuva korkeakouluyksikkö on huomattavan erilainen perinteisiin yliopistoyksiköihin verrattuna. Tämä saattaa aiheuttaa ongelmia tutkimusrahoituksen hankinnassa varsinkin, jos verkostoon perustuvien yksiköiden erityisluonnetta ei rahoitusta jaettaessa oteta huomioon. Verkostotyyppisen korkeakouluyksikön haasteisiin voidaan laskea yleisesti se, 6) miten moniin koulutusorganisaatioihin verrattuna erilaisella logiikalla toimiva yksikkö kykenee selkeyttämään asemansa korkeakoulupolitiikassa, joka perustuu yhä enemmän tulostavuuteen sekä yliopistojen ulkopuoliseen tutkimusrahoitukseen. Lisäksi maantieteellisesti hajautunut verkosto saattaa aiheuttaa 7) logistisia haasteita niin lisäkustannusten kuin koulutustarjonnan tavoitettavuudenkin suhteen.

3. MAVY:N KEHITYS JA RAKENNE

Matkailualan verkostoyliopiston toteutumista edelsi suunnitteluprosessi, jolla tähdättiin monitieteisen matkailualan perus- ja jatkokoulutuksen käynnistämiseen. Jo vuonna 1989 jätti Matkailualan koulutustarvetoimikunta mietinnön, jossa esitettiin matkailualan tieteidenvälistä ja alueellista yhteistyötä. Mukana oli maininta myös elinkeinoyhteistyöstä sekä innovaatioista. Mietintö toimi pohjana, kun Etelä-Savossa tehtiin 1990-luvun alkupuolella yritys matkailualan koulutuksen järjestämiseksi. Suunnittelu käynnistyi Mikkelin läänin korkeakouluopetuksen kehittämishankkeesta vuonna 1992. Tämän toiminnan seurauksena verkostoyliopiston toiminta alkoi kehittämissuunnitelmissa Etelä-Savon maakuntaliiton, opetusministeriön ja Euroopan unionin sosiaalirahaston rahoituksella vuonna 1995. Matkailu ei ole itsenäinen tieteenala, joten yliopistot pyrkivät verkostoyliopiston avulla jakamaan matkailualan osaamistaan. Verkostomuoto koettiin sekä koulutuksellisesti että taloudellisesti houkuttelevaksi, koska eri aineiden ja eri yliopistojen opiskelijat saattoivat nyt osallistua eri tieteenalojen antamaan matkailualan opetukseen.

MAVY:n kehittämissuunnitelman kanssa rinnakkaisena hankkeena toimi matkailuopetuksen ja -tutkimuksen tietopalvelu Euroopan unionin aluekehitysrahaston rahoituksella vuosina 1995-2000. Tietopalvelun rahoittamiseen osallistuivat myös Itä-Savon yliopistosäätiö ja Savonlinnan kaupunki. Vuosina 2001-2003 tietopalvelun toimintaa kehitettiin Euroopan unionin sosiaalirahaston ja opetusministeriön rahoituksella. Tällöin sitä tosin kutsuttiin Matkailuosaamisen tietokeskukseksi, jonka painoalana olivat elinkeinoyhteydet. Tämä hankerahoitus päättyi vuonna 2004, mistä vuodesta lähtien yksikkö on jatkanut toimintaansa matkailualan verkostoyliopiston perusrahoituksella Matkailualan tietokeskuksena. Savonlinnan kampuksella sijaitsevasta Matkailualan tietokeskuksesta on tullut samalla kansallinen matkailualan tutkimuskirjasto, ja se on saanut *World Tourism Organisationin* myöntämän *Depository*

Library -statuksen. Tästä syystä MAVY:n kirjastosta on saatavilla WTO:n kaikki ilmestyvät julkaisut.

Matkailualan verkostoyliopiston luomiseksi syntyneitä hanketta on ollut edistämässä matkailun taloudellisen merkityksen ymmärtäminen merkittävänä ja innovatiivisena elinkeinona. Prosessi ei olisi kuitenkaan johtanut nykyisenkaltaiseen verkostoyliopistoon, ellei matkailuilmiötä olisi tunnustettu myös tieteellisesti jäsennettävänä yhteiskunnallisena ilmiönä. Ilmiönä matkailu varsinaisesti tieteellistyi oikeastaan vasta 1990-luvulla. Tämä näkyy Suomessa matkailututkimuksen lisääntymisenä yliopistojen eri oppiaineissa 1990-luvulta alkaen. Lapin yliopistoon syntyi matkailututkimuksen oppiaine vuonna 1994.

Matkailualan verkostoyliopiston syntyyn on vaikuttanut erityinen sosiaalitaloudellinen mahdollisuus. Yhtäältä Etelä-Savolta puuttui 1990-luvun alussa oma korkeakoulu, ja toisaalta Suomen liittyminen Euroopan unioniin avasi uusia rahoitusmahdollisuuksia tavoite 6 -alueeksi nimetyille maakunnalle. Aktiiviset maakunnalliset, akateemiset ja korkeakoulupoliittiset toimijat nivoivat alueella liikkuvat ajatukset konkreettiseksi kehittämishankkeeksi. Tältä pohjalta muotoutui opetusministeriön ohjauksessa korkeakoulujen yhteistyöverkko, matkailualan verkostoyliopisto, jonka koordinaatioyksikkö sijoitettiin Joensuun yliopiston täydennyskoulutuslaitoksen alaisuuteen Savonlinnan kampukselle, missä paikassa se on toiminut toiminnan käynnistymisestä lähtien. MAVY:n toiminnan käynnistämisen taustalla vaikutti siis voimakas alueellinen pyrkimys.

Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana Savonlinnaan on kehittynyt merkittävä akateeminen matkailualan osaamiskeskittymä, jossa nykyisin työskentelee noin kaksikymmentä kokopäiväistä työntekijää. Keskittymä koostuu Matkailualan verkostoyliopistosta (6 työntekijää), Matkailualan tietokeskuksesta (1), Joensuun yliopiston Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen matkailutiimistä (7), Matkailun osaamiskeskuksen Savonlinnan solmusta (4) sekä Vapaa-ajan ja virkistyspalveluiden maisteriohjelmasta (2). Osaamiskeskittymän kehittämisessä MAVY:llä on ollut keskeinen rooli.

MAVY:n koulutusrakenteet on luotu yhteistyössä jäsenyliopistojen kanssa. Matkailualan koulutuksen tarkoituksena on myös tukea monitieteistä matkailualan tutkimusta. Verkostoyliopiston tehtävänä on lisäksi seurata matkailualalla tapahtuvaa muutosta ja jakaa tästä tietoa jäsenyliopistoille. Opiskelijalle pyritään antamaan perusteelliset tiedot matkailututkimuksesta. Matkailuelinkeinon ja sidosryhmien käyttöön taas pyritään antamaan osaamista ja innovaatioita. Verkostoyliopisto onkin ensimmäisiä laaja-alaisia, selkeän tehtävän perustalta opetusta ja tutkimusta toteuttavia yliopistoverkkoja Pohjoismaissa, eikä kansainvälisessäkään tarkastelussa vertailukohtia ole helppo löytää.

Verkostoyliopiston jäsenyliopistojen määrä on kasvanut tasaisesti. Toimintaa aloitettaessa jäseniä oli kahdeksan; vuosituhannen vaihteessa toimintaan osallistui jo 14 yliopistoa. MAVY:n jäsenyliopistoja on nykyään seitsemätoista: Helsingin kauppakorkeakoulu, Helsingin yliopisto, Joensuun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kuopion yliopisto, Lapin yliopisto, Lappeenrannan tekninen yliopisto, Oulun yliopisto, Sibelius-Akatemia, Svenska Handelshögskolan, Taideteollinen korkeakoulu, Tampereen yliopisto, Teatterikorkeakoulu, Turun kauppakorkeakoulu, Turun yliopisto, Vaasan yliopisto sekä Åbo Akademi.

Verkostoyliopiston opiskelijamäärä oli vuonna 2004 232, mistä tohtorikoulutuksen osuus oli 36 jatkokoulutettavaa.

4. MAVY:N OPETUS- JA TUTKIMUSTOIMINTAAN LIITTYVÄT TEHTÄVÄT

4.1. Koulutuksen visiot

MAVY toteaa, että sen antaman opetuksen keskeiset periaatteet ovat monitieteisyys, kansainvälisyys, tieteiden ja käytännön vuorovaikutus sekä opetuksen monimuotoisuus. Opintojen katsotaan antavan valmiudet toimia matkailualan asiantuntija- ja johtotehtävissä. Lisäksi opintojen tarkoituksena on tukea gradututkimusta ja suunnata opiskelijan asiantuntijuutta matkailuun myös oman pääaineen perinteisissä tehtävissä. Koulutuksen visioinnissa mainitaan lisäksi, että tuloskaudella 2004-2006 verkostoyliopisto saattaa suomalaisen matkailututkimuksen tason ja laajuuden eurooppalaisen matkailututkimuksen kärkijoukkoon ja että verkostoyliopiston tarjontaa kehitetään kansainväliseksi opintokokonaisuudeksi.

Koulutuksen visiosta ryhmä tekee seuraavat huomiot:

- *Koulutuksen visio ei ohjaa tarpeeksi opetustoimintaa; tutkimuksen osalta visio on epärealistinen.*
- *MAVY:n visiota tulee jatkossa tarkentaa myös kansallisen ja alueellisen tehtävään määrittelyn osalta.*

4.2. Koulutuksen erityisluonne

Koulutuksen arvioinnissa kiinnitetään seuraavassa huomio monitieteisyyteen, monimuotoisuuteen sekä elinkeinoyhteyksiin. Verkostoyliopiston opetustarjonta sisältää perus- aine- ja syventävät opinnot. Lisäksi verkostoyliopisto tarjoaa matkailun jatko-opintoja tutkijakoulutettaville.

Verkostoyliopiston opintojen sisältöjen suunnittelun pohjana toimii eurooppalainen matkailualan koulutusstandardi, joka luotiin Euroopan komission *Socrates*-hankkeessa 1990-luvun lopulla. *European Association for Tourism and Leisure Education* -järjestö oli standardin työstämisessä keskeisesti mukana ja myös MAVY osallistui standardin suunnittelutoimintaan. Koulutuksessa on näin tarkoituksena edetä matkailualan määrittelystä kysynnän ja tarjonnan problematiikan kautta matkailualueiden kuvaukseen ja edelleen matkailun vaikutuksiin ja suunnitteluun.

MAVY:n työvaliokunta kokoontuu vuosittain laatimaan esityksen opintosuunnitelmasta, jonka verkostoyliopiston johtoryhmä lopulta hyväksyy. Työvaliokunta kuulee myös opiskelijoita.

Matkailualan verkostoyliopiston opetus koostuu opintojaksoista, joita ei pääsääntöisesti ole valmiina minkään jäsenyliopiston ainelaitosten opetustarjonnassa. Verkostoyliopiston opintotarjonta siis koostuu pelkästään sen oman tehtävän toteuttamiseen räätälöidystä koulutuksesta. Tässä merkityksessä se eroaa monista löyhemmistä verkostoista, joissa verkosto-organisaation tehtävänä on kerätä temaattisesti sopivia ja jo valmiiksi olemassa olevia opintokokonaisuuksia eri yliopistoista verkoston kurssitarjontaan.

MAVY asettaa monitieteisyyden matkailun opetuksen tavoitteeksi, koska monitieteisyys lisää mahdollisuutta matkailuilmion syvälliseen ymmärtämiseen. Monitieteisyys pyritään toteuttamaan opetusjaksojen sisällöissä, opinnäytteiden ohjauksessa, innovaatiokouluissa, kenttäharjoittelussa, monitieteisissä opiskelijaryhmissä sekä eri tieteiden piiristä tulevien opettajien välittämänä. Tavoitteeksi asetetaan, että opiskelija syventää ymmärtämystään ja metodista osaamistaan oman tieteenalansa näkökulmasta mutta ymmärtää myös muiden tieteenalojen tapoja lähestyä matkailuilmiota.

MAVY:n opetukseen osallistuu vuosittain noin 30 professori- taikka tohtoritason opettajaa. 10-15 vastaavantasosta ulkomaista opettajaa antaa lisäksi vuosittain opetusta. Muita opettajia, esimerkiksi matkailuyrittäjiä ja matkailuhallinnon asiantuntijoita, on vuosittain neljästäkymmenestä kuuteenkymmeneen.

Verkostoyliopiston tehtävä on toimia sivuvastuullisena oppiaineena. Sillä on selkeä palveluluonne. Tällöin sen rahoituskaan ei varsinaisesti määrity tulosten perusteella. Verkoston koulutusmuoto tarkoittaa sitä, että verkostoyliopiston toiminta ei ole kilpailemassa tilasta tieteen kentällä eikä oppiainejaoissa.

Verkostoyliopiston koulutustehtävä on nimenomaisesti sen jäsenyliopistoja tukeva. Kyseessä ei siis ole maisteriohjelmaan verrattava kokonaisuus, jossa opiskelijat valmistuisivat matkailualalta. Opiskelijat valmistuvat omista pääaineistaan mutta ovat suuntautuneet matkailualalle. Näin jäsenyliopistot saavat kirjattua verkostoyliopiston

opetustoiminnasta koituvan hyödyn omiin tuloksiinsa. Tällä tavoin vältetään kilpailuasetelma verkostoyliopiston ja yliopistojen laitosten välillä.

Koulutuksen erityisluonnetta arvioitaessa ryhmä kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- *MAVY:n opettajakunta on kykenevä turvaamaan matkailuopetuksen yliopistollisen tason.*
- *Koulutuksen suunnittelussa työvaliokunnan merkitys on keskeinen. Siksi sen kokoonpanoon tulee kiinnittää erityistä huomiota.*
- *MAVY:n asema sivuvastuullisena koulutuksen antajana on selkeä vahvuus, sillä tämä rooli korostaa verkoston palveluluonnetta.*
- *Verkostoyliopiston olisi vaikea välttää eturistiriitojen syntyä sen ja jäsenyliopistojen oppiaineiden välille, jos se toimisi itsenäisenä maisterikouluna.*
- *Kilpailuasetelman välttäminen laitosten ja verkoston välillä on selkeä vahvuustekijä.*

4.3. Opetuksen tavoitteet, sisällöt ja palautejärjestelmä

Ryhmä on arvioinut, millaista arvonlisää verkostoyliopiston opetusjärjestelyt ja opetuksen sisällöt sekä oppimisen tuki- ja ohjausjärjestelyt tuovat jäsenyliopistoille.

Opintojen katsotaan antavan valmiudet toimia matkailualan asiantuntija- ja johtotehtävissä. Lisäksi opintojen tarkoituksena on tukea gradututkimusta ja suunnata opiskelijan asiantuntijuutta matkailuun myös oman pääaineen perinteisissä tehtävissä.

Matkailualan verkostoyliopiston opiskelijat olivat 31.12.2004 mennessä laatineet 134 pro gradu -tutkielmaa. Vaihteluväli on vuoden 1997 neljästä lopputyöstä vuoden 2004 26:een työhön. Vuosien 2001 (12) ja 2002 (13) lievä notkahdus on selvästi ohitettu. Noin kolmannes tutkielmista on tehty erilaisten toimeksiantojen pohjalta.

Vuonna 2004 MAVY toteutti 30 opintojaksoa. Näistä viisi opintojaksoa näyttää sisältäneen talouden, markkinoinnin tai liiketoiminnan painotuksen. Ulkomailla toteutettiin kolme intensiiviopetuksen jaksoa.

Verkostoyliopisto kerää opiskelijapalautteen jokaisesta opintojaksosta, mutta tämä tieto jää lähinnä opintojaksosta vastaavan opettajan käyttöön. Opiskelijat arvioivat opetuksen sisältöä, opetusjärjestelyjä sekä oppimistuloksia. MAVY pyrkii tavoittamaan myös kaikki valmistuneet opiskelijansa työllisyys- ja palautekyselyllä, jossa arvioidaan matkailualan monitieteisten opintojen vaikuttavuutta työllistymiseen.

Opettajat antavat palautteen omista opintojaksoistaan. Opetuksen sisältöjen muutostarpeesta keskustellaan elinkeinon ja matkailuhallinnon kanssa kaikkien innovaatiokoulujen yhteydessä, jolloin elinkeinolta saadaan myös jaksokohtainen palaute. Verkostoyliopisto ei ole kuitenkaan koonnut yrittäjien palautetta itse innovaatiokoulutilanteessa, eikä palautetta ole kirjattu systemaattisesti.

Opetuksen tuloksellisuuden arvioinnin tulokset kirjataan vuosiraporttiin. Arvioinnin tuloksista tehdään johtopäätökset opetuksen laadun parantamiseksi tehtävistä toimenpiteistä.

Arviointiryhmä katsoo, että:

- *Monitieteellinen sivuvastuullinen oppiaine on merkittävä arvonlisä.*
- *Verkostoyliopisto tarjoaa mahdollisuuden ammatilliseen erikoistumiseen eritoten holistisilla aloilla opiskeleville sekä kielitieteilijöille.*
- *Matkailualan kannalta tarkasteltuna MAVY on tärkeä. Tämä merkittävyys ei tule näkyviin, jos verkoston tärkeyttä tarkastellaan yksittäisten yliopistojen kannalta.*
- *MAVY tarjoaa arvonlisää jäsenyliopistoille tarjoamalla ohjausta lopputyön suunnittelussa ja toteuttamisessa.*
- *MAVY:n johdon tulisi pohtia, tulisiko opetuksen laatu varmistaa muutoinkin kuin kulloisenkin opintojakson vastuuopettajan toimesta.*
- *Kenttäharjoittelun (innovaatiokoulut) merkitys on keskeinen verkostoyliopiston ja elinkeinoelämän lähentämisessä myös yrittäjyyden tukemisen näkökulmasta. Tässä lähentämisessä aktiivinen alumnityö voi toimia tukena.*
- *Olisi tutkittava mahdollisuutta, miten MAVY voisi olla mukana matkailualan keskiasteen opettajien kouluttamisessa.*
- *Matkailualan täydennyskoulutuksessa MAVY:llä tulisi olla keskeinen rooli. Tällöin myös ulkomaisten asiantuntijoiden vierailuja voitaisiin hyödyntää.*
- *Matkailualan liiketoimintaosaamisen, johtamisen ja yrittäjyyden opetuksen tarjonta ja lisäämistarve tulisi selvittää.*
- *Informaatioteknologioiden ja taideaineiden käyttömahdollisuuksia tulisi selvittää edelleen matkailualan opetuksen näkökulmasta.*
- *MAVY antaa korkeinta matkailualan opetusta. Siksi opintokokonaisuuden yliopistollista edelläkävijyyttä tulee jatkuvasti seurata ja kehittää. Tulee myös tarkistaa, onko*

opetussuunnitelman sisältö oikeassa suhteessa ammattikorkeakoulujen tutkintovaatimuksiin nähden.

- *Opetuksen mahdollisiin päällekkäisyyksiin on kiinnitettävä huomiota, vaikka se ei verkostoyhteydessä olisikaan helppoa.*

4.4. Tutkimus

Yliopistojen perustehtävänä on harjoittaa tieteellistä tutkimusta ja antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta. Lähtökohtana on tällöin opetuksen ja tutkimuksen yhteys. Matkailualan verkostoyliopiston tehtävänä on edistää matkailualan tutkimusta. Tavoitteena on ollut lisätä matkailualan tutkijoiden välisiä kontakteja niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Matkailualan verkostoyliopisto on linjannut tutkimustoimintansa tutkimusstrategiaansa, jonka johtoryhmä on hyväksynyt vuonna 2002. Verkostoyliopisto pyrkii edistämään erityisesti monitieteistä, yliopistojen välistä tutkimustoimintaa. Tieteenalälähtöinen matkailun perus- ja soveltava tutkimus tehdään pääsääntöisesti eri korkeakoulujen laitoksilla, joita verkostoyliopisto pyrkii tukemaan rahoituksen ja kansainvälisten partnereiden löytämisessä.

Tutkimustoiminnan osalta arvioidaan seuraavassa verkostomuotoisen yhteistyön toteutumista, verkostossa tehdyn matkailututkimuksen tieteellistä laatua ja yhteiskunnallista merkittävyyttä sekä määrällistä ulottuvuutta. Lisäksi arvioidaan tutkijoiden liikkuvuuden toteutumista.

MAVY:n koordinaatioyksikössä tutkimusta tekee yliassistentti ja assistentti sekä vuosittain noin kaksi määräaikaista tutkijaa. Verkostoyliopiston johtajan tehtävänä on käynnistää tieteiden ja korkeakoulujen välisiä tutkimushankkeita eritoten sellaisista teemoista, joissa on tutkijakoulutuksellinen päämäärä ja jotka muutoin vahvistavat verkostoyliopiston opintojen ja tutkimuksen välistä kytkentää. MAVY:n tutkimustoimintaan voidaan laskea myös verkoston opiskelijoiden jäsenyliopistoissa vuosittain hyväksyttävät 15-20 matkailualan pro gradu -tutkielmaa sekä yhdestä kahteen väitöskirjaa. Lisäksi MAVY laskee julkaisutoimintaansa myös verkostoyliopiston opettajien tuotokset.

Vuonna 2004 verkostoyliopiston julkaisuluettelo on listattu 66 nimikettä. Näistä nimikkeistä neljä on ilmestynyt kansainvälisissä tieteellisissä kausijulkaisuissa. Verkostoyliopistolla on kolme omaa julkaisusarjaa, joista yksi on tarkoitettu pääsääntöisesti englanninkielisille teksteille.

MAVY:n opetus on selvästi monitieteistä, koska se koostuu eri tieteenalojen panoksesta matkailuilmiön tutkimiseen ja kehittämiseen. Tutkimusta arvioitaessa on niin ikään kysyttävä, minkä luonteista MAVY:n tutkimustoiminta on. Tällöin on syytä erottaa

monitieteinen tutkimus tieteidenvälisestä ja poikkitieteellisestä tutkimuksesta. Matkailualan tutkimuksessa kyseiset käsitteet tarkoittavat seuraavaa:

Monitieteisyys ymmärretään matkailuilmiön analysoimiseksi samanaikaisesti usean eri tieteenalan näkökulmasta. Eri tieteenalojen tuloksia voidaan koota toimitettuihin teoksiin tai tieteellisten sarjojen teemanumeroihin ja rakentaa tutkimushankkeita, mutta tieteenalojen välinen vuorovaikutus pysyy heikkona. Yhteistä matkailuilmiön tutkimukseen soveltuvaa käsitteellistä perustaa ei pyritä rakentamaan.

Tieteidenvälisyys tarkoittaa tieteenalojen välisen keskustelun tiivistymistä ja pyrkimystä käyttää toisen tutkimusalan käsitteitä ja näkökulmia matkailuilmiön tarkastelussa. Lisäksi tarvitaan aitoa pyrkimystä oppia toinen toiselta. Tieteidenvälisyys vaatii tieteenalojen verkottumista ja yhteistyön vakiintumista. Tieteidenvälisyudessa on siksi paljon kiinnostuksesta selvittää tutkimusongelmia, jotka eivät ole selkeästi määriteltävissä yhden tieteenalan piiriin.

Poikkitieteellisyys tarkoittaa eri tieteenaloja edustavien tutkijoiden luomaa yhteistä – matkailuilmiön tutkimiseen laadittua ja aikaisemmasta poikkeavaa – viitekehystä sekä pitkälle menevää käsitteellistä yhdenmukaisuutta. Tutkimuksen poikkitieteellisyys ei kuitenkaan välttämättä tarkoita uuden tieteenalan, tässä tapauksessa matkailutieteen, muodostumista. Kyse on pikemminkin uusien tietorakenteiden synnyttämisestä.

Monitieteinen matkailualan tutkimus, samalla tapaa kuin tieteidenvälinen taikka poikkitieteellinen tutkimus, voi olla luonteeltaan joko perus- tai soveltavaa tutkimusta. Kun perustutkimuksessa pyritään matkailuilmiön yleisten säännönmukaisuuksien ja mekanismien selvittelyyn ja matkailualan käsitteellisen perustan tuottamiseen, pyritään soveltavassa tutkimuksessa suuntaamaan huomio yhteiskunnalliseen kehitysohjelmaan, esimerkiksi alueelliseen kehittämiseen taikka yritystoiminnan tukemiseen.

Verkostoyliopiston linjauksen mukaan tämän hetken keskeiset matkailualan tutkimuskysymykset liittyvät matkailuelinkeinojen rooliin aluekehityksessä, matkailijain tuntemuksiin ja kokemuksiin, matkailun eettiseen perustaan, kestävään kehitykseen sekä ympäristökysymysten ja matkailun suhteen tutkimiseen.

Verkostoyliopiston tutkimusstrategiassa mainitaan, että kaudella 2003-2007 verkostoyliopisto nousee matkailututkimuksen tason ja laajuuden osalta eurooppalaisen matkailututkimuksen kärkijoukkoon. Strategiassa esitetään lisäksi, että MAVY:n matkailututkimus kaipaa fokuksintia.

MAVY:n tutkimustoimintaa sekä siihen liittyvää strategiatyötä arvioitaessa ryhmä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- MAVY:n tutkimus on selvästi monitieteistä. Tämä toteuttaa verkoston perustehtävää, joka ei ole uuden yliopistollisen oppiaineen kehittäminen.
- Tutkimukseen liittyvien henkilöresurssien ja perusvoimavarojen niukkuus Savonlinnan yksikössä on selkeä ongelma. Tiedeyhteisön koon kasvattamiseen siellä on selkeä tarve.
- Tutkimuksessa ja kehitystoiminnassa on kiinnitettävä huomiota ammattikorkeakouluyhteyksien vahvistamiseen.
- Tutkimusstrategian konkretisoiminen ja terävöittäminen on tarpeen tehdä sekä perus- että soveltavan tutkimuksen osalta. Tarvelähtöisyys tulisi ottaa huomioon soveltavan tutkimuksen osalta.
- Opinnäytetutkimuksen määrä ja relevanssi on myönteinen asia.
- Tutkijoiden liikkuvuutta lisäämällä MAVY:n tutkimusta voidaan yhä vahvistaa. Tämä koskee paitsi tutkijoiden kansainvälisen, myös Suomen sisäisen liikkuvuuden lisäämistä.

4.5. Opiskelijavalinta

Tieteenala- ja korkeakoulukohtaisen edustavuuden huomioonottaminen mainitaan verkostoyliopiston opiskelijavalinnan keskeiseksi periaatteeksi. Johtoryhmä hyväksyy kunkin vuoden valintakriteerit, joiden pohjalta opiskelijavalinta tehdään. Opinto-oikeuden saa vuosittain 50 opiskelijaa. Valintakriteerinä käytetään erityisesti opinnoissa osoitettua aktiivisuutta. Toissijaisina valintaan vaikuttavina tekijöinä mainitaan motivaatio ja työkokemus. Edustavuus otetaan huomioon tasavertaisten hakijoiden osalta siten, että valittava edustaa aina tieteenalaa ja/tai korkeakoulua, joka on aliedustettuna. Tällöin kuitenkin otetaan huomioon jokaisen hakijan tasavertainen kohtelu. Valinnan hyväksyy johtoryhmä.

Taulukko 1. Matkailualan verkostoyliopistoon hakeneet ja opinto-oikeuden saaneet perustutkinto-opiskelijat 2002-2005. (H = hakijat, V = valitut)

Yliopisto	H2002	H2003	H2004	H2005	V2002	V2003	V2004	V2005
Helsingin kaupparkeakoulu	2	1	1		1	1	1	
Helsingin yliopisto	12	20	29	20	7	7	11	11
Joensuun yliopisto	16	31	14	19	10	12	8	10
Jyväskylän yliopisto	17	19	27	26	9	7	11	17
Kuopion yliopisto	2	1	1		1	1		
Lapin yliopisto	1	1						
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	2	1			2	1	1	
Oulun yliopisto	2	6	4	5	1	2	3	3
Sibelius-Akatemia	1							

Svenska handelshögskolan								
Taideteollinen korkeakoulu		1						
Tampereen yliopisto	15	18	11	8	8	9	5	4
Teatterikorkeakoulu								
Turun kauppakorkeakoulu	1		2	2	1		2	2
Turun yliopisto	21	23	21	12	8	7	5	6
Vaasan yliopisto	3	2	5	4	1	1	2	4
Åbo Akademi	3	3	3	2	1	2	1	1
Yhteensä	99	127	118	98	50	50	50	55

Vuonna 2005 verkostoyliopistoon haki 98 opiskelijaa, joista naisia 89 ja miehiä 9. Tämä on verkostoyliopiston historian pienin hakijamäärä. Hakijamäärät ovat olleet suurimmillaan vuosina 1996 (180), 1997 (177) ja 1999 (162). Vuonna 2005 hakijajoukko oli yhä enemmän painottunut kielitieteilijöihin (57 %). Verkostoyliopiston varsinaisista opiskelijoista vajaalla 40 prosentilla pääaine on kielitieteissä. Taideopiskelijoita ei sen paremmin hakijoiden kuin opiskelijoidenkaan joukossa ole. Verkostoyliopiston henkilökunnan mukaan hakijoiden määrän väheneminen sekä tieteenala- ja korkeakoulujakautuman vinous viestii tiedottamisen ja rekrytointiprosessin ongelmista.

Valinnan onnistumista arvioidaan valittujen opiskelijoiden tieteenalakirjolla, korkeakoulujen jakautumalla sekä tasa-arvon toteutumisella.

Opiskelijavalintaa arvioitaessa ryhmä toteaa seuraavaa:

- *MAVY:n vuotuinen hakijamäärä on toimivuuden kannalta riittävä.*
- *MAVY:n rekrytointi noudattaa monien yliopistojemme opiskelijavalinnan yleistä kehitystä.*
- *Tavoitteeksi tulisi jatkossa asettaa, että tulevaisuudessa nykyistä suurempi osa opiskelijoista olisi liiketalous- taikka taloustieteistä sekä mahdollisuuksien mukaan myös taideaineista.*
- *Vuonna 2005 hakijoita oli vain yhdeksästä jäsenyliopistosta. MAVY:n markkinointia ja yleistä tunnettavuutta opiskelijoiden keskuudessa tulee yhä kohentaa.*

5. MAVY:N YHTEISKUNNALLISET TEHTÄVÄT

5.1. Alueellinen vaikuttavuus

Arviointiryhmän yhtenä tehtävänä on ollut selvittää, miten MAVY on menestynyt niin kutsutun kolmannen tehtävän hoidossa. Tällöin lähtökohdaksi on otettu verkostoyliopiston toiminta eritoten Etelä-Savossa ja Savonlinnassa.

Yliopistolaissa edellytetään, että tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten vaikuttavuutta. Alueellisen vaikuttavuuden osalta arvioidaan sitä, millaisen lisäarvon verkostoyliopisto pystyy luomaan alueelliseen sekä kansalliseen innovaatiopolitiikkaan.

Verkostoyliopisto pyrkii elinkeinoyhteyksien sekä kansallisen ja alueellisen tason toimenpitein tukemaan matkailuelinkeinon vahvistumista. Se pyrkii vahvistamaan elinkeinon osaamispanosta. Tämä edellyttää tutkimustiedon vuorovaikutusta tiedon tuottajien ja tarvitsijoiden välillä. Verkostoyliopisto pyrkii tavoitteeseen suuntamaalla opetusta alueellisiin kehittämiskysymyksiin esimerkiksi PD-koulutuksen ja innovaatiokoulujen avulla. Lisäksi se pyrkii tavoitteeseen ohjaamalla opinnäytetutkimusten aihevalintoja, toimimalla asiantuntijatehtävissä sekä järjestämällä avoimia tieteellisiä seminaareja ja kansainvälisiä konferensseja. Vaikuttavuuteen pyritään myös julkaisemalla matkailua käsittelevää tutkimustietoa.

Verkostoyliopisto pyrkii vahvistamaan kansallisia ja alueellisia sidosryhmäyhteyksiä sekä eri korkeakoulujen että matkailuelinkeinon edistäjä- ja säätelyorganisaatioiden kanssa. Se pyrkii syventämään yhteistyötä ja työnjakoa ammattikorkeakoulujen kanssa. Tällöin verkostoyliopisto näkee omaksi tehtäväkseen vastata entistä selkeämmin perustutkimuksesta ammattikorkeakoulujen syventyessä oman alueensa elinkeinon tarpeista lähtevään soveltavaan tutkimukseen.

Verkostoyliopisto on asettanut tavoitteekseen matkailuelinkeinon niveltämisen opetukseen. Tämän tehtävän toteuttamiseksi kuhunkin opintojen intensiivijaksoon on pyritty sisällyttämään opetus- ja oppimistapahtuma matkailualan yrityksessä. Tällaista opetustapahtumaa verkostoyliopisto kutsuu innovaatiokouluksi, koska yrittäjän kokemuksen ja opiskelijoiden tieteellisen metodin hallinnan vuoropuhelussa katsotaan käynnistyvän molemminpuolinen oppimisprosessi. Yrittäjät toimivat myös luokkatilanteissa opettajina, ja osalla verkostoyliopiston opettajista on yrittäjätausta.

Verkostoyliopisto on järjestänyt myös matkailun PD-opinnot, joihin opintokelpoisuuden omanneet yrittäjät ja matkailuhallinnon edustajat ovat osallistuneet. Kysynnän vähentyessä tämä toiminta on kuitenkin päättymässä. Itse asiassa samanlainen kehitys on käynnissä useiden muidenkin PD-opintojen kohdalla. Työelämässä kokemusta hankkineet ovat myös osallistuneet ajoittain samoille jaksoille kuin varsinaiset opiskelijat. Näin on pyritty muodostamaan vuorovaikutteisia opiskeluryhmiä, joissa kokemus, elinkeinon tuntemus sekä teoreettiset valmiudet saadaan yhdistettyä.

Matkailualan alueellisia sidosryhmiä kuultuaan sekä arviointiaineistoon perehdyttyään työryhmä esittää MAVY:n alueellisesta vaikuttavuudesta seuraavaa:

- *Matkailualan verkostoyliopiston rooli koetaan vakiintuneeksi Etelä-Savossa. Yliopistoluonteisena toimintana ja valtakunnallisena verkostona toiminta koetaan maakunnassa merkitykselliseksi.*
- *Tutkimusten, kenttäharjoittelun ja yritystapaamisten kautta suhde lähialueeseen on vakiintunut.*
- *MAVY:llä on keskeisenä koulutusfunktio, eikä sillä siten ole varsinaista aluekehittäjän roolia.*
- *Jos tutkimusvoimavaroja saataisiin lisättyä, alueellista perus- ja soveltavaa tutkimusta saataisiin tehtyä nykyistä tehokkaammin alueellista kehittämistä ajatellen.*
- *Arviointiryhmä näkee MAVY:n merkityksen ensisijaisesti valtakunnallisena. Valtakunnallisuus toteutuu paitsi opinnäytteiden suuntautumisena myös jäsenyliopistojen matkailualaan liittyvien toimintojen kautta.*

5.2. Kansainvälisyys

MAVY:n kansainvälisyyttä arvioidessaan työryhmä on kiinnittänyt huomiota verkostoyliopiston kansainväliseen relevanssiin niin opetuksen kuin tutkimuksenkin näkökulmasta.

Opetuksessa verkostoyliopisto pyrkii kansainvälisyyteen opetussisältöjen ja oppimateriaalivalintojen avulla. MAVY pyrkii vaikuttamaan opetuksensa kansainvälistämiseen käyttämällä opintojaksojensa opettajina keskimäärin kymmentä ulkomaalaista opettajaa vuosittain. Lukukausittain ulkomailla toteutetaan kenttäopetusjaksoja aine- ja syventävien opintojen tasolla. MAVY järjestää vähintään kerran vuodessa yhden matkailualan kansainvälisen seminaarin.

Verkostoyliopisto osallistuu kansainväliseen opettaja- ja opiskelijavaihtoon pääsääntöisesti pääainelaitosten ulkomaan vaihtosuhteiden kautta suositamalla yhteistyökumppaneiksi kansainvälisiä laitoksia, joihin sillä on yhteistyösuhde. Verkostoyliopistolla on viisi *Socrates*-vaihtoyhteysttä. Vuonna 2004 verkostoyliopistossa opetusta antoi kahdeksan ulkomaista opettajaa. Tämän lisäksi puolenkymmentä ulkomaista opettajaa osallistui kenttäharjoitteluun.

Verkostoyliopisto osallistuu kansainvälisten tutkimusryhmien toimintaan. Tutkimusta tehdään esimerkiksi *Association for Tourism and Leisure Education* -järjestön teemakohtaisissa ryhmissä.

Verkostoyliopistolla on suunnitelma matkailun kansainvälisestä maisteriohjelmasta. Sen toteuttamista vaikeuttaa tuloksen kirjautuminen jäsenyliopistoille. Toisaalta vaikeuksia tuottaa se, että maisterikoulun EU-pohjaiseen hankerahoitukseen (*tavoite 1* -alue) liittyy rekrytointihallinnollisia ongelmia.

Verkostoyliopiston kansainvälistä toimintaa arvioidessaan ryhmä on käynyt perusteellisen keskustelun ulkomaisen arviointiryhmän jäsenen, professori Stephen Wanhillin, kanssa. Professori Wanhill esittää lisäksi erikseen luvussa 8 oman arviointilausuntonsa. Seuraavassa arviointiryhmän päätelmät MAVY:n kansainvälisestä toiminnasta:

- *Verkostoyliopiston kansainväliset kontaktit ja suhteet on järjestetty hyvin ja ne vaikuttavat toimivilta. Verkoston vierailijat ovat olleet kansainvälistä huipputasoa.*
- *Perusvoimavaroihin suhteutettuna verkoston kansainvälinen tunnettavuus on suorastaan erinomainen. Tästä on osoituksena esimerkiksi Savonlinnassa järjestetty Kansainvälisen matkailuakatemian kokous.*
- *Kansainvälistä ulottuvuutta tulisi käyttää myös kansallisen tason tunnetavuuden kehittämiseksi.*
- *Resursseja lisäämällä myös tutkimuksen kansainvälistä näkyvyyttä saataisiin lisättyä.*
- *Ulkomaisten tutkijoiden vierailuja Savonlinnaan tulisi lisätä.*
- *Verkostomuotoinen toiminta ei saisi muodostua esteeksi MAVY:n kehittäessä matkailualan englanninkielistä maisteriohjelmää. Tämän toteuttamiseksi vaaditaan kuitenkin verkoston erityisluonteen huomioonottavia hallinnollisia ratkaisuja.*

6. MAVY:N RESURSSIT

Ensimmäiset seitsemän vuotta kansalliseksi muodostunut MAVY toimi Etelä-Savon maakunnan käyttöön varatulla EU- ja kansallisella rahoituksella (ESR ja EAKR). Noin 7-9 hankevuoden aikana Etelä-Savo satoi käyttöönsä varattua EU-rahoitusta ja kansallista rahoitusta kansallisen akateemisen matkailualan koulutuksen tarpeisiin noin 2.3-3.3 miljoonaa euroa. Matkailualan verkostoyliopiston toiminta vakinaistui vuoden 2001 alusta. Joensuun yliopisto perusti Savonlinnan yliopistoyksikköön Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen matkailualan verkostoyliopiston toimintaa varten. Matkailualan tietokeskus vakinaistui osaksi matkailualan verkostoyliopiston perustoimintaa vuoden 2004 alusta.

Vuodesta 2001 vuoden 2006 loppuun matkailualan verkostoyliopiston toiminta rahoitetaan opetusministeriön Joensuun yliopistolle myöntämällä valtakunnallisten verkostotehtävien hoitoon osoitetuilla varoilla. Rahoitus on tullut Savonlinnan kampuksen kehittämiseen varatuista varoista Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitokselle, joka Joensuun yliopiston erillislaitoksena koordinoi matkailualan

verkostoyliopiston toimintaa. MAVY:n vuosittainen perusrahoitus kaudella 2003-2006 on ollut 420 000€. Vuonna 2004 koordinaatioyksikön perustoiminta ja projektit olivat yhteensä 547 625€.

Perusvoimavaroilla rahoitetaan matkailualan tutkimus- ja opetuslaitoksen henkilöstökustannukset (kuusi henkilöä), verkkoympäristön ylläpito ja toimitilat sekä ylläpidetään Matkailualan tietokeskusta, jossa työskentelee yksi informaatikko.

MAVY kustantaa perusvoimavaroistaan Savonlinnan kampuksen yhteisiä toimintoja. Samoin Savonlinnan koordinaatioyksikön henkilöstö on osallistunut osaan kansallisista ja alueellisista asiantuntijatehtävistä perusvoimavaroilla.

Verkostoyliopiston vuosittain suoritettavien opintoviikkojen tavoitetaso on 1500. Opintoviikkokertymään vaikuttaa järjestettyjen opintojaksojen ja jaksoille osallistuvien opiskelijoiden määrä. Verkostoyliopistolla on myös osittainen ohjausvastuu pääaineisiin tehtävistä opinnäytteistä, joista matkailua käsitteleviä arvioidaan vuosittain valmistuvan viidestätoista kahteenkymmeneen tutkielmaa. Perusrahoituksella järjestetään lisäksi jatko-opintojaksoja. Opintojen keskeyttäjäksi tulkittuja opiskelijoita on vuosittain 2-7 prosenttia.

Verkostoyliopisto voi nykyisillä perusvoimavaroillaan ylläpitää koko opetustarjontansa noin 230 perusopiskelijalle ja noin 30 jatko-opiskelijalle. Keskimääräinen opiskeluaika on noin 2 vuotta ja keskimääräinen opintoviikkokertymä 34-38 opintoviikkoa eli *cum laudea* vastaava opintoviikkomäärä valmistunutta opiskelijaa kohden. Jos opintoviikkoja on tuotettu 1500, yhden suoritettun opintoviikon hinnaksi tulee vuotuisesta voimavarasta (420 000€) laskemalla 280€.

Perusvoimavaroilla peitetään kaikkien opintojaksojen järjestelyistä ja opetuksesta aiheutuvat kustannukset. Sillä voidaan palkata tuntiopettajiksi vuosittain noin 25-30 tohtori- tai professoritason kotimaista opettajaa, 8-10 ulkomaista dosentti- tai professoritason opettajaa, sekä noin 30 muuta akateemisen tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta opettajaa. Lisäksi verkostoyliopisto voi perusrahoituksella osallistua innovaatiokoulun toimintaan. Siinä opetusta antaa vuosittain noin 30-60 yrittäjää ja matkailuhallinnon edustajaa.

Verkostoyliopiston ulkoisen rahoituksen osuus on vuosittain noin 10 000 €, eli hieman yli 2 prosenttia vuosittaisesta kokonaisrahoituksesta. Ulkoinen rahoitus koostuu pääosin asiantuntijapalkkioista sekä yhteisrahoitteisista tutkimushankkeista. MAVY:n ensisilmäyksellä niukka ulkoinen rahoitusosuus ei kuitenkaan kuvaa todellisuutta, sillä MAVY:n hankkimaa hankerahaa ei ole tuloutettu sen vaan verkoston jäsenyliopistojen ja muiden sidosryhmien kautta. Jatkossa MAVY:n tavoitteena on saada jatko-opetuksensa toteuttamiseen resursseja myös opetusministeriön tutkijakouluille myöntämistä varoista.

Vuodelle 2006 ajoitettu siirtyminen Savonlinnan keskusta uusiin Innovaatiokeskuksen omistamiin tiloihin Savonlinnassa koetaan pääosin mahdollisuudeksi kehittää verkostoyliopiston toimintaa. Erityisen hyväksi nähdään se, että yksikkö tulee toimimaan samoissa tiloissa muiden matkailualan toimijoiden kanssa. Uusissa toimitiloissa nähdään innovaatiopotentiaalia. Tilanne nähdään positiivisena myös uusiin tiloihin siirtyvän kirjaston kannalta. Muuton ongelmallisimpana seikkana pidetään verkoston paikallisten tutkijayhteyksien mahdollista heikentymistä.

MAVY:n resurssien arvioinnissa ryhmä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- *Koulutuksen kustannustehokkuus on korkea. Tämä perustuu verkoston peruspiirteisiin, erityisesti tuntiopetuksen suureen määrään.*
- *Eryityisesti hankerahoituksen kautta saatava tutkimusrahoituksen lisääminen on merkittävää verkostoyliopiston kokonaiskehityksen kannalta.*
- *Ulkopuolisen rahoituksen pieni osuus selittyy nykyisellään verkoston perusluonteen kautta. Jatkossa "tulouttamattoman" rahoituksen osuus tulisi dokumentoida MAVY:n vuosiraportissa.*
- *Ryhmä pitää matkailualan kirjaston jatkuvaa kehittämistä tärkeänä. Kirjaston kehittämiseen tarvitaan myös asianmukaisia lisäresursseja.*
- *Mahdollisista logistisista ongelmista huolimatta MAVY:n sijainti Savonlinnan ja laajasti katsottuna Itä-Suomen matkailualueella on toimiva.*

7. MAVY:N TOIMIVUUS

7.1. Hallinnoinnin toimivuus

Matkailualan tutkimus- ja koulutuskeskuksen johtaja vastaa verkostoyliopiston toiminnasta johtoryhmälle ja Joensuun yliopiston hallinnolle. Kullakin jäsenyliopistolla on edustus MAVY:n johtoryhmässä. Kussakin yliopistossa on nimetty tiedekunta tai laitos, joka hyväksyy matkailun verkostoyliopiston tutkintovaatimukset ja opetussuunnitelman koko yliopiston puolesta. Johtoryhmä valitsee työvaliokunnan, joka valmistelee johtoryhmän kokouksissa käsiteltävät asiat koordinaatioyksikön kanssa. Johtoryhmä hyväksyy vuosiraportin, toiminta- ja taloussuunnitelman sekä MAVY:n sektoristrategiat kuten esimerkiksi tutkimusstrategian ja henkilöstöohjelman, opiskelijoiden valinnan perusteet, tutkintovaatimukset ja opinto-oppaan. Johtoryhmä esittää matkailualan verkostoyliopiston johtajalle hyväksyttäväksi uudet opiskelijat.

Jäsenyliopistot saavat systemaattisesti koko verkostoa ja kyseessä olevaa yliopistoa koskevat rekrytointitiedot ja koulutuksen tuloksellisuutta koskevat tiedot johtoryhmässä olevan edustajansa kautta ja vuosiraportin avulla.

Työvaliokunnassa ja johtoryhmässä on opiskelijajärjestö Viatores r.y:n edustaja. Johtoryhmässä ei ole elinkeinon tai matkailuhallinnon edustusta. MAVY pitää yhteyttä johtoryhmän jäseniin, opettajakuntaansa sekä opiskelijoihin omien kotisivujensa ja sähköisen opintopalvelun avulla.

Verkostoyliopiston toiminnasta ja tuloksellisuudesta vastaa matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen johtaja. Esittelijänä ja varajohtajana toimii verkostokoordinaattori. Koulutuksen valmisteluun ja opintohallintoon osallistuu koulutussihteeri ja taloushallintoon osastosihteeri. Johtaja antaa myös opetusta ja johtaa matkailualan verkostoyliopiston jatkokoulutusta.

Joensuun yliopisto koordinoi verkostoyliopiston toimintaa matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen avulla. Savonlinnan koordinaatioyksikkö noudattaa Joensuun yliopiston johtosäntöä ja hallintokäytäntöä. MAVY käy tulosneuvottelut Joensuun yliopiston rehtorin kanssa. Hän arvioi verkoston tuloksellisuuden jäsenyliopistojen puolesta. MAVY:n koordinaatioyksikkö toimii Savonlinnan kampushallinnossa muiden Joensuun yliopiston Savonlinnan laitosten tapaan.

Verkostoyliopiston hallinnoinnin keskeisiä haasteita ovat yliopistojen keskinäisen luottamuksen vahvistaminen tulosohtaukseen pohjaavassa rahoitusjärjestelmässä sekä perustehtävien logistinen toimivuus kansallisella tasolla. Hallinnon tulee mahdollistaa jäsenyliopistojen ja Savonlinnan koordinaatioyksikön välinen tiedonvälitys, jotta opintohallinnollisten toimenpiteiden yhteensopivuus ja oikea-aikaisuus voidaan toteuttaa kunkin jäsenyliopiston edellyttämällä tavalla. Hallinnollisena haasteena on myös se, että jäsenyliopistojen matkailun koulutukseen liittyvät intressit ja kehittämisehdotukset välittyvät tehokkaasti koordinaatioyksikön toimenpiteitä ja strategiatyötä varten. Myös elinkeinon ja matkailuhallinnon intressit on tärkeää ottaa huomioon MAVY:n tavoitteiden määrittämisessä sekä strategisessa työskentelyssä.

Opetuksen tuloksellisuus ja taloudellisuus ovat matkailualan verkostoyliopiston tehtävässään onnistumisen keskeisiä mittareita. On myös arvioitava sitä, miten matkailualan verkostoyliopisto on onnistunut vahvistamaan luottamusta ja yhteistyön henkeä yliopistoyhteistyössä. Edelleen on arvioitava, kuinka hyvin MAVY on onnistunut luomaan ja vahvistamaan yhteistyösuhteitaan esimerkiksi ammattikorkeakoulujärjestelmään, matkailua edistäviin ja sääteleviin organisaatioihin sekä matkailuelinkeinon.

Hallinnollista toimivuutta arvioidessaan ryhmä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Verkostoyliopisto on onnistunut luomaan keskinäistä yhteistyöhenkeä ja luottamusta jäsenyliopistojen kesken matkailualalla.
- MAVY:n hallintojärjestystä voidaan pitää onnistuneena.
- Ryhmä ehdottaa työvaliokunnan kasvattamista siten, että mukaan saadaan sekä matkailuelinkeinon että ammattikorkeakoulujen edustaja. Tämä lisäys tuo koulutuksen suunnitteluun tärkeän lisän. Myös matkailuhallinnon edustusta työvaliokunnassa tulisi harkita.
- Huolimatta siitä, että Savonlinnassa toimivien lukuisten koulutusorganisaatioiden keskinäistä työnjakoa on vaikea hahmottaa, verkostoyliopiston ja sen lähiorganisaatioiden väliset suhteet on hoidettu hyvin. Tästä on annettava tunnustus MAVY:n koko henkilökunnalle.
- Johtokunnan jäsenten tulisi huolehtia siitä, että jäsenyliopistojen opiskelijat ovat tietoisia MAVY:n tarjonnasta. Lisäksi heidän tulisi huolehtia, että opintojen hyöväksi lukemisessa ja pro gradu -töiden hyväksymisessä ei muodostuisi jäsenyliopistoissa ongelmia.

7.2. Oppimisympäristöt

Verkostoyliopisto asettaa monimuotoisuuden oppimisympäristönsä tavoitteeksi, koska sen katsotaan mahdollistavan opetuksen järjestelyjen logistiikan ja erilaisten oppimisympäristöjen hyväksikäytön. Tämä tukee samalla opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuuden lisäämiselle asetettuja tavoitteita.

Verkostoyliopisto järjestää opetusta enimmäkseen lähiopetuksena. Kurssit järjestetään pääsääntöisesti Savonlinnan kampuksella intensiivijaksoina, jolloin opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää matkailukirjaston ja tietopalvelun apua. Noin puolet intensiivijaksoista järjestetään muilla opiskelupaikkakunnilla ja myös ulkomailla toteutettavina kenttäopetusjaksoina. Hajauttamisella pyritään lisäämään opiskelijoiden aluetuntemusta ja erilaisten matkailuun liittyvien alueintressien ymmärtämistä. Jokaiselle intensiivijaksolle sisältyy myös niin kutsuttu innovaatiokoulu, jonka opetus toteutetaan yrityksissä.

Opiskelijat maksavat itse matkansa opiskelupaikkakunniltaan intensiivijaksojen pitopaikkakunnille. MAVY voi osallistua opiskelijoiden majoitus- ja ravitsemiskustannuksiin innovaatiokoulun kautta, jos majoitus- ja ravitsemistoiminnoilla katsotaan olevan selkeä koulutuksellinen päämäärä.

Verkostoyliopisto järjestää opetusta myös verkkoympäristössä. Verkostoyliopisto on kehittänyt sähköistä verkkoympäristöään kotisivujensa ja opintopalvelun muodossa. Tämä helpottaa opintohallinnollisia tehtäviä mutta myös mahdollistaa esimerkiksi opintojaksoille ilmoittautumisen. Verkkoympäristössä on myös jaksokohtainen opetusmateriaali, keskustelufoorumi opettajan ja opiskelijoiden välille sekä sähköinen

palautelomake. MAVY:n opiskelijoiden käytössä on yhteistyössä Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen kanssa tehty matkailun ”virtuaaliapprobaturin” opetusmateriaali. Verkostoyliopiston tavoitteena on tuottaa vuosittain verkkoympäristöön ainakin yksi opintojakso tai intensiivijakson itseopiskeluaineisto.

Oppimisympäristöistä ryhmä toteaa seuraavan:

- *MAVY on panostanut sähköisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen esimerkillisen paljon. Myös MAVY:n verkkoympäristö vaikuttaa selkeältä ja toimivalta.*
 - *Toissijainen opiskelupaikkakunta vaikuttaa opiskelijan ajankäytön suunnitteluun ja mahdollisesti opiskelijoiden rekrytointiin. Toissijaisesta paikkakunnasta huolimatta koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden kohdalla verkostoyliopiston antaman koulutuksen lisäarvo korostuu.*
- 7.3. MAVY:n opiskelijoiden työllistyminen**

Matkailualan verkostoyliopisto toteuttaa joka toinen vuosi opinnot päättäneiden työtilanteen selvityksen. Ennen vuotta 2002 tähän selvitystyöhön suunniteltu kysely toteutettiin vuosittain.

Vuoden 2002 työtilannekyselyyn vastasi 88 verkostoyliopistosta valmistunutta. Työtilannekyselyn tulokset on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. MAVY:n opinnot päättäneet opiskelijat: työtilanne syksyllä 2002 (n=88).

Työsuhteen laatu	Frekvenssi	Osuus vastanneista (%)
Vakituisessa työssä	39	44 (vastanneista)
-matkailualalla	24	61 (vakituista)
Määräaikaisessa työssä	35	39 (vastanneista)
-matkailualalla	16	45 (määräaikaisista)
Äitiysvapaa	3	3 (vastanneista)
Jatkaa opintoja	4	4 (vastanneista)
Työtön	7	8 (vastanneista)
Yhteensä	88	

Vuonna 2002 työssä oli 84 %:a MAVY:n opinnot suorittaneista. Vakituinen matkailualan työpaikkakin oli joka neljännellä. Lähes puolet vastaajista työskenteli matkailualalla joko vakituisessa tai määräaikaisessa toimessa. Viidennes vastaajista ilmoitti, että työtehtävät edellyttivät MAVY:n opintoja.

Vuonna 2004 opintonsa oli saanut päätökseen 235 opiskelijaa. Vuoden 2004 kyselyyn vastasi 43 opiskelijaa, joista suuri osa oli maantieteilijöitä (37 %) taikka kielitieteestä valmistuneita (20 %). Kyselyn tuloksista ilmenee, että vuonna 2004 oli vastanneista 73 %:a koulutusta vastaavassa kokopäivätyössä, kun 14 %:lla työ ei vastannut koulutusta. Noin kahdella viidestä vastaajasta työnantaja oli valtio, valtion virasto taikka liikelaitos.

Yksityisen yrityksen palveluksessa oli runsas neljännes (28 %) vastaajista. Neljännes vastaajista oli sitä mieltä, että opinnoista oli hyötyä nykyisessä tehtävässä.

MAVY:n opiskelijain työllistymisestä toteamme seuraavan:

- *Arviointiaineiston perusteella verkostoyliopiston opinnoilla on ollut myönteinen vaikutus työllistymiseen. Työllistymistä arvioitaessa on tosin huomattava siihen aina liittyvä viive.*

8. EXTERNAL EVALUATION REPORT BY PROFESSOR STEPHEN WANHILL

8.1. Introductory Appreciation

Initially, there were departments for tourism studies at the Finnish universities and so *Finnish University Network for Tourism Studies* (FUNTS) is a cooperative venture between 17 Finnish Universities, which was started in 1995. At the time, for several, usually less favoured, regions, tourism was considered an important means of economic revitalisation. There were a number of interested scholars distributed throughout university departments in Finland and it was felt that there was a regional need for academic educational facilities capable of transferring a higher competence in tourism to peripheral/more sparsely populated areas.

The solution to the above requirement was FUNTS, in which the aims of the university network were:

- A study programme that is academic in scope, research lead, multidisciplinary and appraised through accepted scholarly educational criteria;
- A study programme that should act as a regional political tool in transferring the scientific competence of tourism studies to peripheral areas, where tourism was developing as a driving force of the regional economy.

8.2. Study Programme

Annual enrolment of the FUNTS is 50 students, where every student preserves the identity and core competences of her/his own principal discipline, commensurate with the multidisciplinary nature of tourism as a domain of studies. Courses are

offered up to PhD level, in conjunction with partner universities. This, together with the provision of research seminars and library facilities, and the drawing together of a community of both Finnish and international scholars around a common subject area, enables the network to monitor both the level of lecture courses offered and the international comparability of those same courses. Over the years the study programme has grown in strength and its high quality is generally acknowledged by those involved with it.

The study of tourism is an applied subject area, which has a significant vocational component. By locating the programme in the resort town of Savonlinna, the FUNTS organisers have been able to take advantage of field trips to tourism providers in the region to reinforce classroom contact. In addition, local entrepreneurs and tourism administrators contribute to teaching in the FUNTS networks. It would be difficult to put together a more ideal arrangement within the current structure of the network.

8.3. Organisation

The co-ordination unit of FUNTS is the Centre for Tourism Studies of the University of Joensuu, where the major part of the teaching takes place. This requires considerable administrative inputs to bring together staff and students from the various partner universities. In an era where the demand for higher education is growing, yet educational budgets are constrained, this is a highly cost efficient way of delivering the programme in a country where the population and the universities are somewhat dispersed. It also serves to regulate student numbers in line with their disciplines and the absorption capabilities of the labour market. In Britain, for example, as in the USA, increasing market orientation of universities does not encourage cooperation and has led to an over supply of tourism courses, not from the demand side where students are considered customers, but from the supply side where the output of students is in excess of the industry capacity to offer graduate employment. Hence, students frequently find themselves taking jobs in alternative service firms to tourism. In these circumstances, the FUNTS organisation has much to commend it.

8.4. Research

The output of a university is its students and its research. Combining the two serves to provide education at "the cutting edge". Typically, academic time is spent 40% teaching, 20% administration and 40% research. Unfortunately, the logistics of running the network and the small size of the core team at the Savonlinna campus has left the Centre for Tourism Studies with little, if any, time for anything other than teaching and administration. To counter this there is the PhD programme, but this has most beneficial impact on the student's home university.

In addition, the Centre for Tourism Studies is connected to two research organisations on the Savonlinna campus:

- The Savonlinna Education and Development Centre (SEDC), which is an institute for continuing education and regional policy for the purposes of activating regional economic development;
- Centre of Expertise in Tourism (CET) for providing the tourism industry with innovative research and development knowledge at the highest national and international level.

SEDC undertakes regional projects and offers a professional development programme on a continuing education basis for those who are working in the tourism industry. CET is a near market organisation concerned with tourism SMEs, or more usually, micro enterprises. Both organisations work on contract funding, with all its implications for staff retention and development. What is lacking here is some basic core funding to allow staff to undertake 'blue sky' research in the longer term. This may also be linked to the rather limited presence of Finnish academics in the tourism and hospitality journals. There are some 40 academic journals on the subject of tourism and nearly 30 dealing with hospitality issues, so the scope is there.

8.5. Conclusions

It should be evident from what has been said above, that this report finds the FUNTS network and its guiding hand, the Centre for Tourism Studies both strong in teaching and administration. Research is near market and somewhat "hand-to-mouth", and the missing link is an institute, which has the core funding to undertake longer term strategic research on a consistent theme that would give stability to the research output and the staff, as well as encouraging and developing young academics.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Matkailualan verkostoyliopisto on erityisluonteinen koulutusorganisaatio, joka koostuu kahdesta osasta: paikallisesta koordinaatioyksiköstä ja kansallisesta yliopistojen yhteistyöverkostosta. Paikallisesti MAVY on lisäksi verkottunut varsin monien Savonlinnassa toimivien koulutus- ja kehittämisorganisaatioiden kanssa. Kansainvälinen verkottuminen on myös jatkuvasti lisääntynyt.

MAVY:n päätehtävä on koulutuksellinen. Se tukee jäsenyliopistoja matkailualan opetuksen ja tutkimuksen kehittämisessä. Näin MAVY:n toinen perustehtävä on

keskinäisen yhteistyön lujittaminen jäsenyliopistojen muodostamassa matkailualan koulutukseen ja tutkimukseen keskittyvässä verkostossa. MAVY:llä ei ole selkeää aluekehitystehtävää, vaikka se onkin ollut keskeinen toimija monissa alueellisen kehittämisen hankkeissa. Koordinaatioyksikön sijaintipaikka merkittäväällä matkailualueella luo selkeästi painetta alueellisen kehittämistehtävän selkeyttämiseen ja vahvistamiseen.

Verkosto on jonkin verran painottunut, eli joidenkin oppiaineiden merkitys korostuu muita enemmän matkailualan kokonaisuudessa. Tämä näkyy niin koulutustarjonnassa, tutkimustoiminnassa kuin opiskelijarekrytoinnissakin. Painottuminen voidaan lukea jossakin määrin myös eduksi eli sitä voidaan pitää tietoisien suunnittelun tuloksena.

Verkosto pyrkii luomaan arvonalisää jäsenyliopistoille. Tämän vuoksi suuri osa sen tekemästä arvonalisästä näkyy jäsenyliopistojen tuloksessa. Verkoston omaa tulosta voidaan näin mitata oikeastaan vain sen perusteella, miten hyvin se onnistuu lisäämään keskinäistä luottamusta verkoston sisällä ja miten hyvin sen koulutustarjonta vastaa matkailualan yleisiä vaateita. Intressi- ja eturistiriitojen välttäminen tulee olemaan myös jatkossa MAVY:n keskeinen haaste sen hakiessa tutkimusrahoitusta ja kehittäessä toimintaansa.

MAVY:n koulutustarjonta ja tutkimustoiminta on monitieteistä, eikä pyrkimystä matkailualan poikkitieteellisen käsitteellisen perustan taikka uuden oppiaineen rakentamiseen näytä olevan. MAVY pyrkii näin säilyttämään opiskelijoidensa pääaineen identiteetin.

Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankinta asettaa haasteita verkostomaisille koulutusorganisaatioille. Tämä perustuu osittain siihen, että MAVY:n kaltaisen verkostomaisen toimijan rooli on suomalaisessa korkeakoulupolitiikassa yhä jäsentymätön.

Logistiset seikat tuovat verkostoyliopiston toiminnan suunnitteluun merkittävän lisäaspektin. Tällöin keskeiseksi muodostuu keskusyksikön sijaintipaikka Savonlinnassa, opiskelijoiden matkakustannukset kurssipaikkakunnille sekä opettajien että tutkijoiden liikkumisesta aiheutuvat kulut.

Arviointiryhmä esittää johtopäätöksinään seuraavaa:

- *Joensuun yliopiston tuki on muodostunut MAVY:n kehittämiselle keskeiseksi.*
- *Verkoston kustannustehokkuus on hyvää.*
- *MAVY:n toiminnassa sivuvastuullisen koulutuksen edut korostuvat. Jäsenyliopistot hyötyvät koulutuksesta.*

- *Verkoston avulla on luotu kansallisesti merkittävää yliopistollinen matkailualan opetus- ja tutkimustoiminta.*
- *Verkoston puitteissa on onnistuttu luomaan erinomaiset suhteet kansainvälisesti merkittäviin matkailualan organisaatioihin ja tutkijoihin.*
- *Verkosto on kehittänyt monella tapaa innovatiivisen toimintaympäristön ja -tavat.*
- *MAVY:n rooli on ollut aivan keskeinen Savonlinnan matkailualan osaamiskeskittymän rakentamisessa.*
- *Verkosto poikkeaa oleellisesti useimmista korkeakouluyksiköistä. Näin ollen verkostomuotoisen korkeakoulutoiminnan tuloksen mittaaminen ei voi perustua perinteisten korkeakouluyksiköiden tehokkuus- ja tulosmittareihin.*

Suosituksinaan ryhmä esittää seuraavaa:

- *Arviointiryhmä näkee MAVY:n jatkuvan kehittämisen erittäin merkittävänä matkailualan opetuksen, tutkimuksen ja elinkeinon näkökulmasta.*
- *Verkoston tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi matkailualan liiketaloudellisen ja johtamiseen liittyvän aineksen lisääminen opetuksessa on jatkossa suositeltavaa.*
- *Koulutuksen suunnittelun kannalta on merkittävää, että MAVY:n työvaliokuntaan otetaan mukaan sekä elinkeinoelämän että ammattikorkeakoulujen edustaja. Myös matkailuhallinnolla voisi olla yhteinen edustaja työvaliokunnassa. Työvaliokuntaa täydentämällä varmistetaan, että MAVY:n koulutus yhä paremmin vastaisi matkailualan tarpeita.*
- *Verkoston tunnettavuutta tulisi lisätä sekä jäsenyliopistojen, elinkeinoelämän että muiden sidosryhmien piirissä. Tähän päästään tiedottamista tehostamalla. Tunnettavuuden lisäämisellä voidaan vaikuttaa esimerkiksi opiskelijarekrytointiin.*
- *Vaikka MAVY:n toimintakonsepti on kaiken kaikkiaan selkeä, toimintavisio kaipaa selkeyttämistä. Tämä tarkoittaa samalla tutkimusstrategian uudistamista ja kehittämistä realistiseen sekä konkreettiseen suuntaan. Tutkimusstrategia tulee asettaa myös valtakunnalliseen kehykseen.*
- *Täydennyskoulutuksen tarve kasvaa matkailualalla. MAVY voisi toimia täydennyskoulutuksessa aiempaa enemmän. Tällöin työnjakoa MAVY:n ja sen lähiorganisaatioiden kanssa tulee entisestään selkeyttää.*

- *Verkoston tulisi selkeyttää roolinsa matkailualan keskiasteen opetuksen tason turvaamisessa eli keskiasteen opettajankoulutuksessa*
- *Arviointiryhmän mielestä on ensiarvoisen tärkeätä, että Savonlinnan yksikön tutkimusresursseja lisätään. Tätä kautta verkosto voisi paremmin toteuttaa perustehtäväänsä: koulutuksen ja tutkimuksen saumatonta yhteistyötä.*
- *Verkostomuotoisten korkeakouluyksiköiden erityisluonne tulee ottaa huomioon tuloksellisuuden mittaamisessa, tutkimusresursseja jaettaessa ja kaikessa korkeakoulupoliittisessa kehittämisessä.*

Liitteet

Liite 1. Arviointiryhmän jäsenet

Professori *Pentti Yli-Jokipii*, Turun yliopisto (puheenjohtaja)

Neuvotteleva virkamies *Tarja Arajärvi*, Sisäasiainministeriö
 Lehtori *Kristiina Havas*, Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu
 Johtaja, professori *Kauko Hämäläinen*, Helsingin yliopisto
 Toiminnanjohtaja *Taina Laitinen*, Joroisten musiikkipäivät
 Tutkimuspäällikkö *Tom Ylkänen*, Matkailun edistämiskeskus
 Professori Emeritus *Stephen Wanhill*, University of Bournemouth

Dosentti *Sami Moisio*, Turun yliopisto (arviointiryhmän sihteeri)

Liite 2. Sidosryhmätapaamiseen (11.8.2005) osallistuneet henkilöt

Matkailukoordinaattori *Heli Gynther*, Etelä-Savon maakuntaliitto
 Projektipäällikkö *Riitta Vahela-Kohonen*, Itä-Savon kuntayhtymä
 Koulutusjohtaja *Kirsti Litmanen*, Mikkelin ammattikorkeakoulu
 EU-projektipäällikkö *Timo Ollila*, Itä-Suomen lääninhallitus
 Puistonjohtaja *Lasse Lovén*, Kolin kansallispuisto (Metsäntutkimuslaitos)
 Toimitusjohtaja *Tuula Tegelberg*, Savonlinnan Matkailu Oy

Henkilöstöpäällikkö *Jouni Kekäle*, Joensuun yliopisto
Johtaja *Pellervo Kokkonen*, Joensuun yliopisto, Savonlinnan koulutus- ja
kehittämiskeskus